The background of the slide is composed of several overlapping geometric shapes in various colors: dark purple, orange, yellow, green, blue, and light purple. These shapes create a modern, abstract design.

Studying medicine is
like true love..
You suffer, fail, learn,
fail again, fight and grow,
but you never want to let go.

TESTAREA IPOTEZELOR STATISTICE: INTRODUCERE TESTE DE NORMALITATE

Sorana D. Bolboacă

Obiective educaționale

Testarea ipotezelor statistice:

- Concepte generale (PHANTOMS)
- Testul unilateral vs. testul bilateral
- Eroarea de tip I și II

Testarea distribuției datelor cu ajutorul testelor statistice

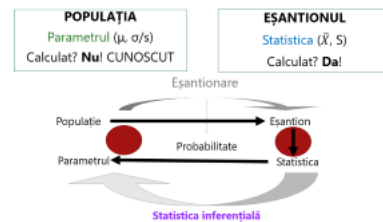
PHANTOMS vs. PANIC

Semnificația statistică vs. relevanța clinică

TESTAREA DISTRIBUȚIEI NORMALE A DATELOR

VARIABLE CANTITATIVE

Este distribuția datelor semnificativ diferită de distribuția teoretică normală?

INFERENȚĂ

	Parametrul (populație)	Statistica (eșantion)
Media	μ	$\bar{x}$
Diferența dintre medii	$\mu_1 - \mu_2$	$\bar{x}_1 - \bar{x}_2$
Frecvența	π	f
Diferența frecvențelor	$\pi_1 - \pi_2$	$f_1 - f_2$

SEMNIFICAȚIA STATISTICĂ VS. RELEVANȚA CLINICĂ

Semnificația statistică arată probabilitatea ca rezultatul unui studiu să fie datorat întâmplării → diferența observată în eșantion există și în populație.

Relevanța clinică se referă la magnitudinea clinică a efectului și reflectarea acesteia în practica medicală curentă.

ERORI ...

		(REALITATEA) H_0 este	
		Adevărată	Falsă
(MĂSURAREA / PERCEPȚIA) Decizia cu privire la H_0 (pe baza testului statistic)	H_0 nu este respinsă	Inferență corectă (adevărat negativ) (Probabilitatea = $1 - \alpha$)	Eroare de tip II (fals negativ) (Probabilitatea = β)
	H_0 este respinsă	Eroare de tip I (fals pozitiv) (Probabilitatea = α)	Inferență corectă (adevărat pozitiv) (Probabilitatea = $1 - \beta$)

Eroare de tip I (alpha, α): respingem H_0 atunci când aceasta este adevărată

Eroare de tip II (beta, β): nu avem suficiente dovezi să respingem H_0 atunci când H_0 e adevărată

α (alpha) = nivel (prag) de semnificație

β (beta) = puterea

IMPORTANT

Structură generală de urmat în testarea ipotezelor statistice este aceeași indiferent de testul care se dorește a fi aplicat.

Testele statistice nu verifică valoarea de adevăr.

Un test semnificativ nu ne indică altceva decât că există o diferență semnificativă statistic la nivelul parametrilor populației.

Orice p al unui test statistic trebuie însoțit de o interpretare medicală (relevanța clinică).

Calitatea concluziei medicale este dată de:

- Pertinența ipotezei testate
- Dimensiunea efectului evidentiat
- Corectitudinea efectuării studiului

Alegerea testului statistic se face în funcție de ipoteza de cercetare și tipul variabilei de tip răspuns (interes).

Obiective educaționale

Testarea ipotezelor statistice:

- Concepte generale (PHANTOMS)
- Testul unilateral vs. testul bilateral
- Eroarea de tip I și II

Testarea distribuției datelor cu ajutorul testelor statistice

PHANTOMS vs. PANIC

Semnificația statistică vs. relevanța clinică

POPULAȚIA

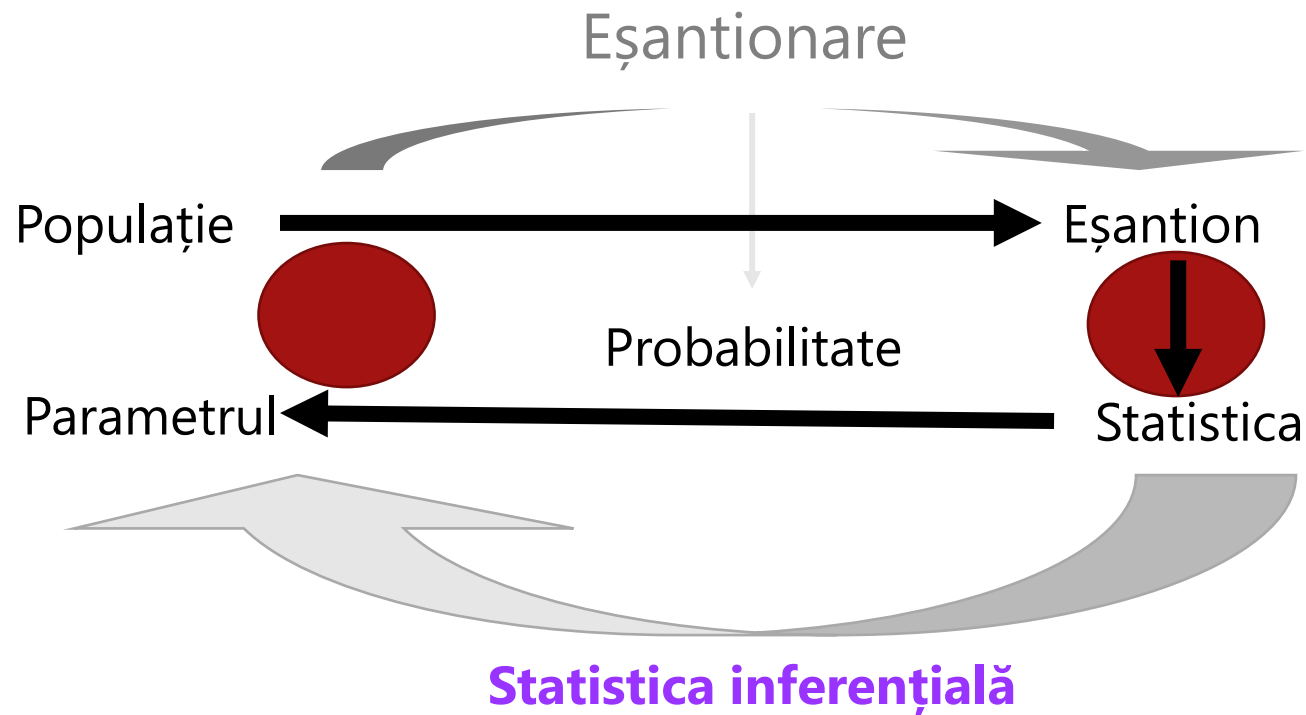
Parametrul (μ , σ/s)

Calculat? **Nu!** CUNOSCUT

EȘANTIONUL

Statistica ($\bar{X}$, S)

Calculat? **Da!**

Ipoteze ...

Ipoteza = o predicție (*cred că se va întâmpla*) asupra **parametrului** populației realizată de către cercetător utilizând un număr limitat de date (**statistica eșantionului**)

Ipotezele trebuie să fie testabile (cu ajutorul unui experiment sau a unei observații)

Testarea ipotezei statistice = metodă științifică utilizată pentru a valida asumptii asupra diverselor fenomene (medicale)

Testăm ipotezele pentru a determina dacă există suficiente dovezi statistice în favoarea unei ipoteze despre un **parametru** al populației.

Ipoteze ... SIMPLE

O variabilă **independentă** → (determină) o variabilă **dependentă**

Apariție variabilei independente duce la o apariție a variabilei dependente.

Exemple:

- Consumul zilnic de **băuturi carbo-gazoase** (*variabila independentă*) duce la **obezitate** (*variabila dependentă*) la copii.
- **Fumatul** zilnic (*variabila independentă*) determină apariția **cancerului pulmonar** (*variabila dependentă*)

Ipoteze ... COMPLEXE (modele)

x variabile **independentă** → (determină) o variabilă **dependentă**

Combinatia a cel puțin două variabilei **independente** duce la apariția variabilei **dependente**.

Exemple:

- Subiecții cu ^①vârsta peste 50 ani, ^②fumători, ^③consumatori de alcool și ^④obezi sunt mai susceptibili de a face **cancer colorectal**.
- Subiecții ^①fumători, cu ^②hipertensiunea arterială, ^③hipercolesterolemia, ^④obezitatea și **diabetul** sunt mai susceptibili la **moartea subită cardiacă**.

^⑤

Ipoteze ...

Ipoteza CLINICĂ = o idee explicativă care permite structurarea datelor cu privire la un pacient în așa fel încât să ducă la o mai bună înțelegere a patologiei sau respectiv la o decizie medicală corectă.

μ = media
 π = frecvența (proportia)

Ipoteza STATISTICĂ = asumptie asupra parametrului populației (μ , π). Această asumptie poate sau nu să fie adevărată.

Ipoteze ... IPOTEZA STATISTICE

Ipoteza NULĂ (H_0) = o negație (ex. nu există asocierie între variabila dependentă și cea independentă)

Ipoteza ALTERNATIVĂ (H_1) = opusul ipotezei nule (ex. există asocierie între variabila dependentă și cea independentă)

H_0 : Nu există o diferență semnificativă statistic între notele studenților care participă activ la activitatea didactică comparativ cu cei care participă pasiv.

H_1 (test bilateral): Există o diferență semnificativă statistic între notele studenților care participă activ la activitatea didactică comparativ cu cei care participă pasiv.

... Testarea ipotezelor statistice

Nivelul (pragul) de semnificație (α) = o valoarea prag (probabilitate) utilizată în decizia unui test statistic.

Valoarea este stabilită de cercetător înainte de a realiza studiul.

- 0,10 → șansa să greșim într-un caz din 10 (identificăm o diferență semnificativă statistic atunci când în realitate nu există.
- **0,05 → șansa să greșim într-un caz din 20**
- 0,01 → șansa să greșim într-un caz din 100

Valoarea cea mai frecvent întâlnită = 5% → ne asumăm un risc de 5% de a concluziona că există o diferență atunci când nu există o diferență reală.

INFERENȚA

	Parametrul (populație)	Statistica (eșantion)
Media	μ	$\bar{X}$
Diferența dintre medii	$\mu_1 - \mu_2$	$\bar{X}_1 - \bar{X}_2$
Frecvența	π	f
Diferența frecvențelor	$\pi_1 - \pi_2$	$f_1 - f_2$

Parameter
Hypotheses
Assumptions
Name the test
Test statistic
Obtain p-value
Make decision
State conclusion in context

Inferența statistică: pași

P - **p**arameter: parametrul (media μ , proporția/frecvența π)

H - **h**ypotheses: ipotezele statistice: H_0 (nulă) vs. H_1 (alternativă)

A - **a**ssumptions: asumții (fiecare test)

N - **n**ame your test: denumirea testului

T - **t**est statistic: statistica testului (formula)

O - **o**btain your p-value: probabilitatea asociată statisticii testului

M - **m**ake a decision (respingem H_0 vs. nu respingem H_0): decizia testului

S - **s**tate a conclusion in the context of the problem: concluzia

Descriere

PHANTOMS

P

În funcție de variabila de interes

- Dacă variabila de interes este frecvența efectelor adverse → parametrul = diferența frecvențelor reacțiilor adverse.
- Dacă variabila de interes este eficacitatea terapeutică → parametrul = media reducerii ritmului cardiac la subiecții tratați cu Nebivolol

H

Ipotezele statistice

Tratamentul cu Nebivolol, respectiv Atenolol

H_0 (ipoteza nulă):

- Negație (ex. Nu există o diferență semnificativă statistic în ceea ce privește frecvența efectelor adverse în tratamentul cu Nebivolol comparativ cu tratamentul cu Atenolol)
- Referă parametrul populației
- **Exemplu: efecte adverse**
  - Simboluri: $\pi_{\text{Nebivolol}} = \pi_{\text{Atenolol}}$
  - Cum se citește? Frecvența efectelor adverse la pacienții cu Nebivolol **nu** diferă semnificativ statistic față de frecvența efectelor adverse la pacienții cu Atenolol.

H

Ipotezele statistice

Tratamentul cu Nebivolol, respectiv Atenolol

H_1 (ipoteza alternativă):

- Opusul ipotezei nule
- Referă de asemenea parametrul populației

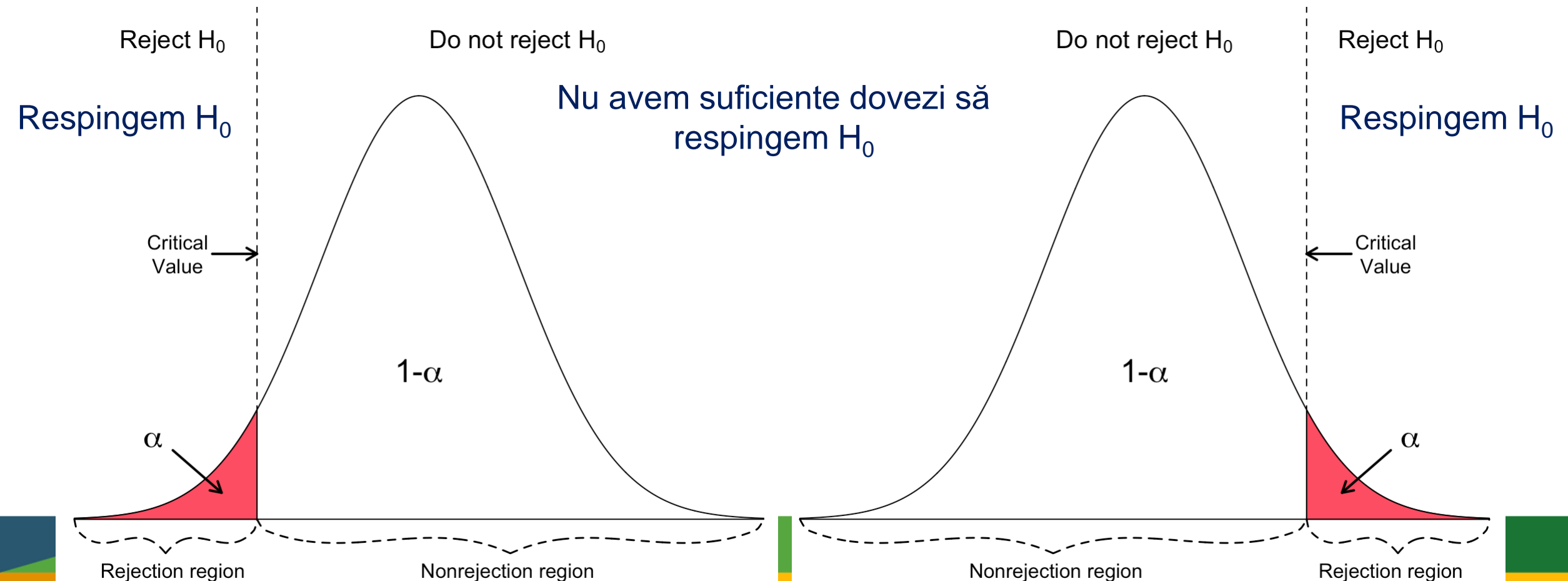
Example

- Test bilateral: *efecte adverse*
  - Simboluri: $\pi_{\text{Nebivolol}} \neq \pi_{\text{Atenolol}}$
  - Cum se citește? Frecvența efectelor adverse la pacienții cu Nebivolol diferă semnificativ statistic față de frecvența efectelor adverse la pacienții cu Atenolol.
- Test unilateral: *eficacitatea terapeutică asupra ritmului cardiac*
  - Simboluri: $H_1 \mu_A < \mu_B$ (pentru $H_0 \mu_A > \mu_B$), unde A = Nebivolul, B = Atenolol
  - Cum se citește? Media reducerii ritmului cardiac la pacienții cu Nebivolol este semnificativ mai mică comparativ cu media reducerii ritmului cardiac la pacienții cu Atenolol.

Test unilateral

Testul unilateral se folosește când:

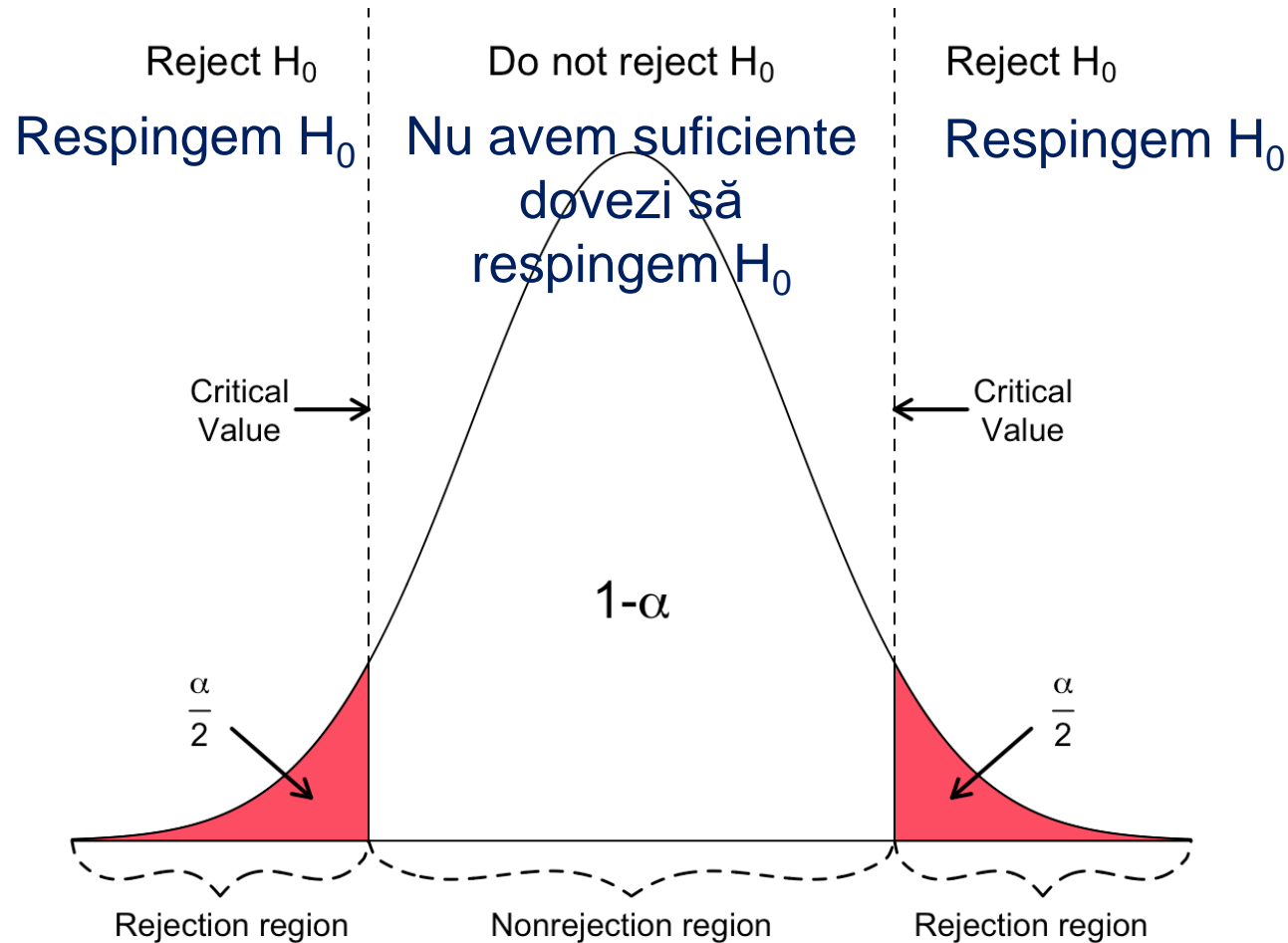
1. Modificările în direcția opusă sunt lipsite de sens
2. Modificările în direcția opusă nu sunt de interes
3. Nici o teorie nu prezice schimbarea în direcția opusă

Test bilateral

Testul bilateral se folosește când:

1. Dorim să determinăm dacă există vreo diferență între grupuri
2. Nu știm în ce sens există diferențe

Descriere

A

Asumpții (condiții de aplicare a testului): fiecare test statistic are asumptii specifice și este corect aplicat dacă acestea sunt îndeplinite

Exemplu de asumptii pentru teste pe **medii** în cazul **eșantioanelor independente**

- Independența: N (volumul populației) $> 10 \cdot n$ (volumul eșantionului)
- Randomizare: eșantion randomizat & asignare aleatorie la tratament
- Variabila cantitativă de interes urmează o distribuție aproximativ normală pentru fiecare grup în parte

N

În funcție de variabila de interes & grupuri (dacă există).

- Cantitativă – teste pe medii (ex. testul Student, testul Z, testul ANOVA)
- Calitativă – teste pe frecvențe (ex. testul Hi-pătrat)

T

- Fiecare test are formula lui (vezi cursurile următoare)
- Pentru unele teste este necesar a identifica gradele de libertate pentru a putea interpreta rezultatul testului plecând de la statistica testului (ex. teste pe medii, teste pe frecvențe)

O

- Valoarea **p NU** este probabilitatea ca H_0 (ipoteza nulă) să fie falsă.
- O valoare mică a lui **p NU** înseamnă că există o probabilitate mică ca H_0 (ipoteza nulă) să fie adevărată.
- Ipoteza de lucru **NU** poate fi inversată → pentru un $p=0,02$ nu se poate spune că avem o șansă de 98% ca diferența să existe.
- Valoarea lui **p NU** este un indicator al validității ipotezei statistice.
- **p** se utilizează doar pentru a evalua dacă decizia este semnificativă sau nu

M

- **Regiunea critică:**
  - Dacă statistica testului aparține regiunii critice avem suficiente dovezi să respingem H_0
  - Dacă statistica testului nu aparține regiunii critice, nu avem suficiente dovezi să respingem H_0
- **Valoarea p :**
  - $p < \alpha$ (nivelul de semnificație, 5%) → avem suficiente evidențe să respingem H_0 → rezultatul este semnificativ statistic
  - $p \geq \alpha$ → nu există suficiente dovezi pentru a respinge H_0 → rezultatul nu este semnificativ statistic

Descriere

M

- Valoarea p : interpretare
  - $0,01 \leq p < 0,05 \rightarrow$ rezultatele sunt considerate semnificative **statistic**
  - $0,001 \leq p < 0,01 \rightarrow$ rezultatele sunt considerate înalt semnificative **statistic**
  - $p < 0,001 \rightarrow$ rezultatele sunt considerate foarte înalt semnificative **statistic**
  - $p \geq 0,05 \rightarrow$ rezultatele sunt considerate nesemnificative **statistic**
  - $0,05 \leq p < 0,1 \rightarrow$ se notează o oarecare tendință spre considerarea unei semnificații statistice

Decizia:

- Prin respingerea H_0 (ipotezei nule) cercetătorul afirmă că rezultatele observate **NU** sunt datorate întâmplării (șansei) $\rightarrow$ rezultat semnificativ statistic
- Când H_0 nu este respinsă cercetătorul afirmă că diferențele observate sunt datorate întâmplării $\rightarrow$ rezultatele nu sunt semnificative statistic

ATENȚIE: Statistica nu verifică adevărul, nu dovedește afirmațiile, ci doar ne arată cu o probabilitate oarecare **că rezultatele observate nu sunt datorate întâmplării**

S

- Concluzia testului în contextul ipotezei

S. No	Parameters	Nebivolol	Atenolol	p-value
1	Before treatment	78.05±5.839	76.55±5.33	p>0.05
2	After treatment	63.53±3.86	59.0±3.271	—
3	Mean reduction in heart rate	14.51±4.69	17.55±5.06	p<0.05
4	p-Value	p<0.001	p<0.001	

Descriere

M

- Deoarece $P < 0,05 \rightarrow$ avem suficiente dovezi să respingem ipoteza nulă

S

- Nebivololul are efecte terapeutice semnificativ diferite comparativ cu Atenololul în reducerea medie a ritmului cardiac.
- Reducerea medie a ritmului cardiac este semnificativ statistic diferită la pacienții care primesc Atenolul comparativ cu cei care primesc Nebivolol.

ERORI ...

Eroare de tip II (beta, β): nu avem suficiente dovezi să respingem H_0 atunci când H_1 e adevărată

		(REALITATEA) H_0 este	
		Adevărată	Falsă
(MĂSURAREA / PERCEPȚIA) Decizia cu privire la H_0 (pe baza testului statistic)	H_0 nu este respinsă	Inferență corectă (adevărat negativ) (Probabilitatea = $1-\alpha$)	Eroare de tip II (fals negativ) (Probabilitatea = β)
	H_0 este respinsă	Eroare de tip I (fals pozitiv) (Probabilitatea = α)	Inferență corectă (adevărat pozitiv) (Probabilitatea = $1-\beta$)

Eroare de tip I (alpha, α): respingem H_0 atunci când aceasta este adevărată

β (beta) = puterea

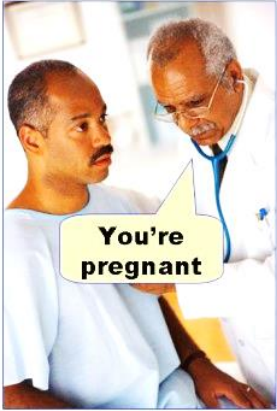
α (alpha) = nivel (prag) de semnificație

Eroarea de tip I vs. Eroarea de tip II

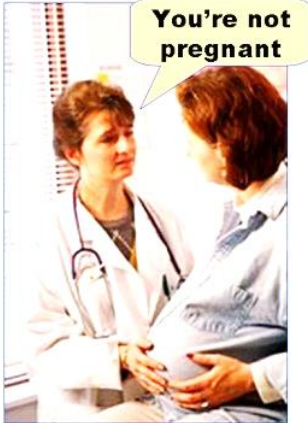
	Eroarea de tip I	Eroarea de tip II
Definiție	Eroarea cauzată de respingerea H_0 atunci când H_0 este adevărată	Apare când H_0 nu este respinsă atunci când H_0 este falsă
Termen alternativ	Fals pozitiv	Fals negativ
Simbol	α	β
Probabilitate	Probabilitatea unei erori de tip I este egală cu nivelul (pragul) de semnificație	Probabilitatea unei erori de tip II este egală cu $1 - \text{puterea testului}$
Cum o reducem?	Scădem nivelul de semnificație.	Creștem nivelul de semnificație. Creștem volumul eșantionului.
Cauza	Șansă	Dimensiunea mică a eșantionului sau un test cu putere mică
Ipoteze statistice	Asociată cu respingerea H_0	Asociată cu respingerea H_1

Erori ...

Type I error
(false positive)

Type II error
(false negative)

α mic
($0,01 < \alpha < 0,05$)

Evităm eroarea de
tip I (FP)

β mic ($0,05 < \beta < 0,20$) /
Creștem n

evităm eroarea de
Tip II (FN)

True positive

True negative

False positive
(Type I error)

False negative
(Type II error)

Puterea studiului
($1 - \beta$) = 80%

Probabilitatea de a evita o
eroare de tip II
(risc mic al erorii de tip II)

TESTAREA DISTRIBUȚIEI NORMALE A DATELOR

VARIABLE CANTITATIVE

Este distribuția datelor semnificativ diferită de distribuția teoretică normală?

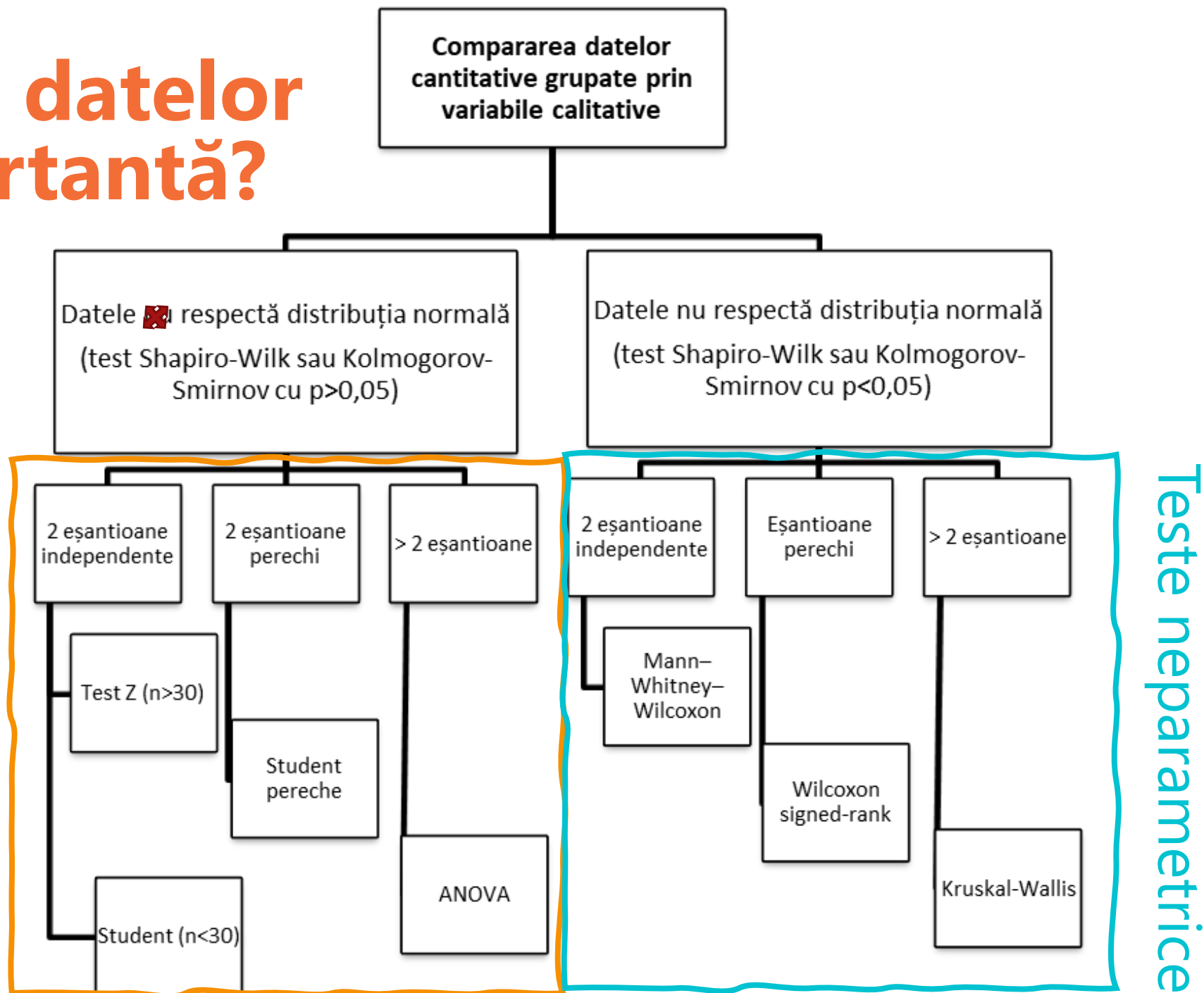

Normalitatea datelor

De ce e importantă?

Medii ale valorilor

Teste parametrice

Indicatori descriptive

Media, mediana și
modului au valori
apropiate

...

Asimetria are valoare
în intervalul $[-1, 1]$

...

Boltirea are valoare
în intervalul $[-1; +1]$

...

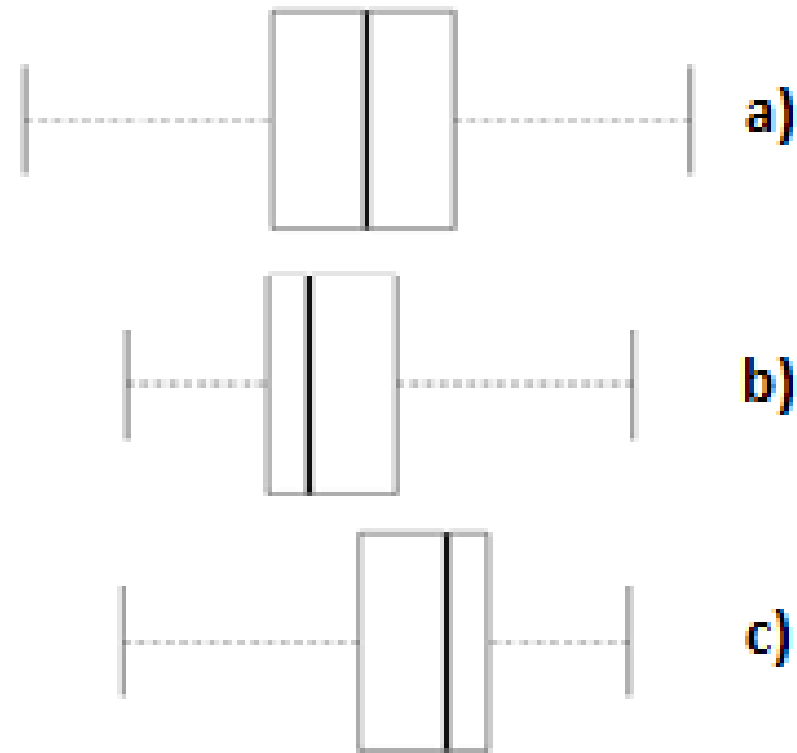
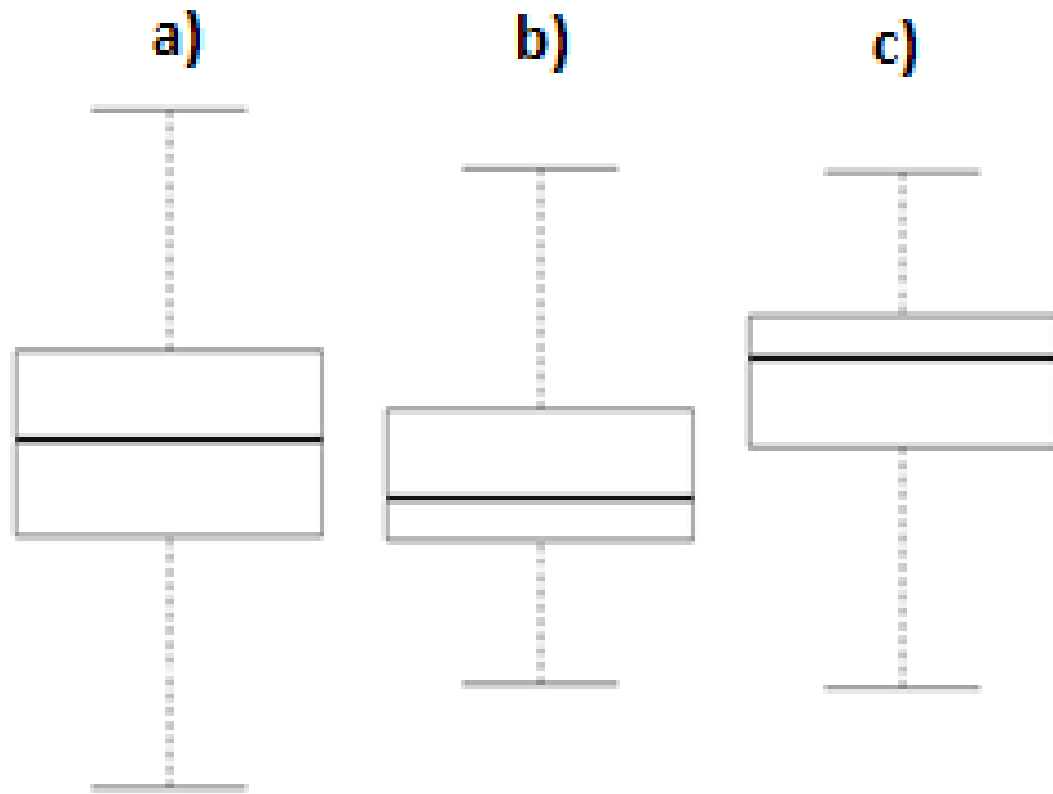

$(Q2-Q1) \approx (Q3-Q2)$

...

Reprezentări grafice

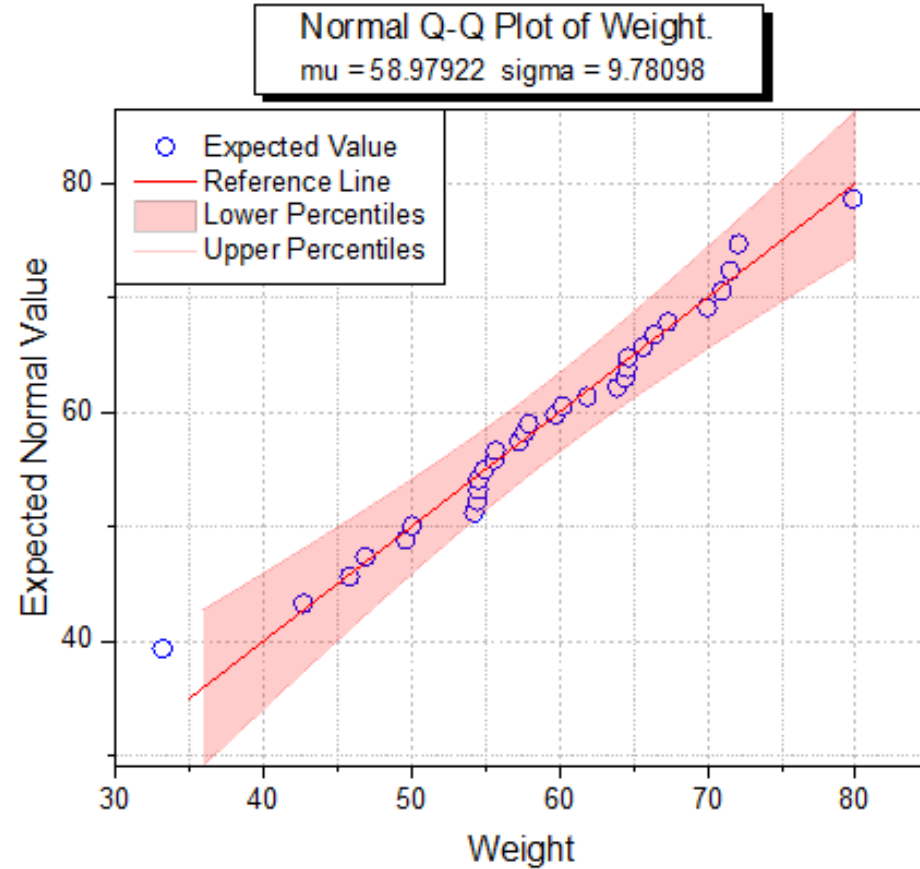
Reprezentări grafice

sugerează asimetrie la dreapta
asimetrie > 0
Modulul $<$ Mediana $<$ Media

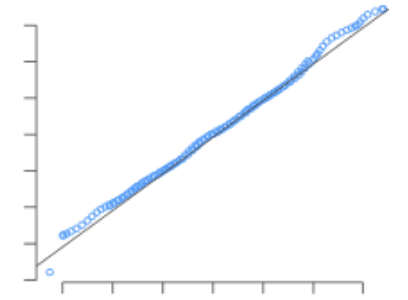
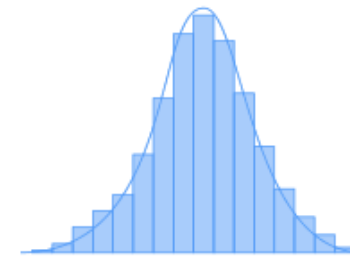
sugerează asimetrie la stânga
asimetrie < 0
Modulul $<$ Mediana $<$ Media

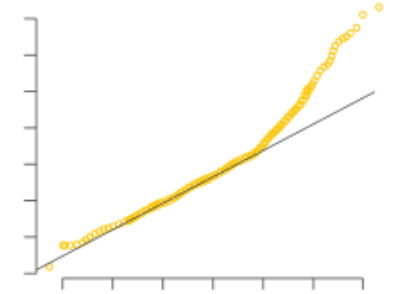
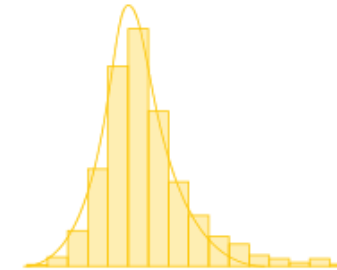
Reprezentări grafice

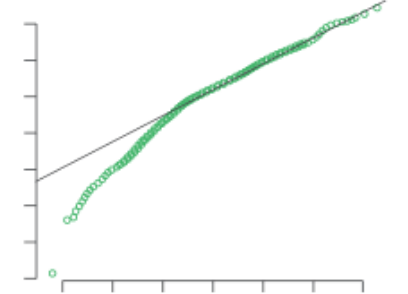
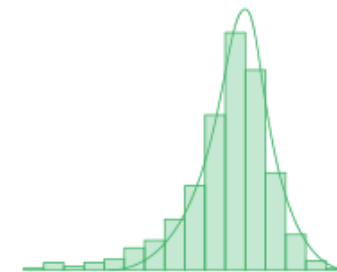
Normally distributed data

Right-skewed data

Left-skewed data

<https://www.originlab.com/doc/Tutorials/Q-Q-Plot>

<https://www.learnbyexample.org/r-quantile-quantile-qq-plot-base-graph/>

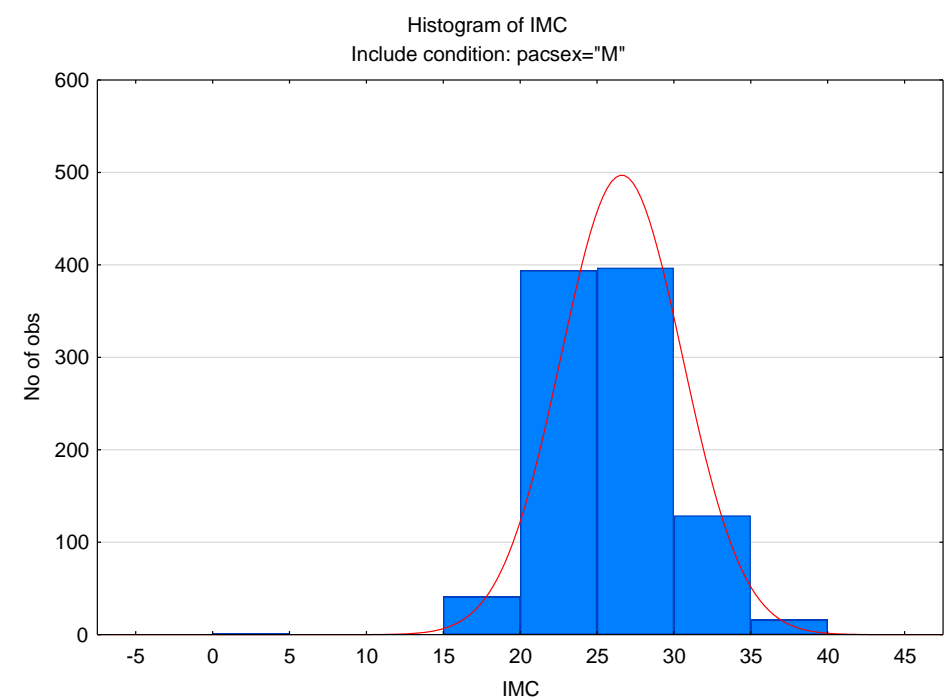
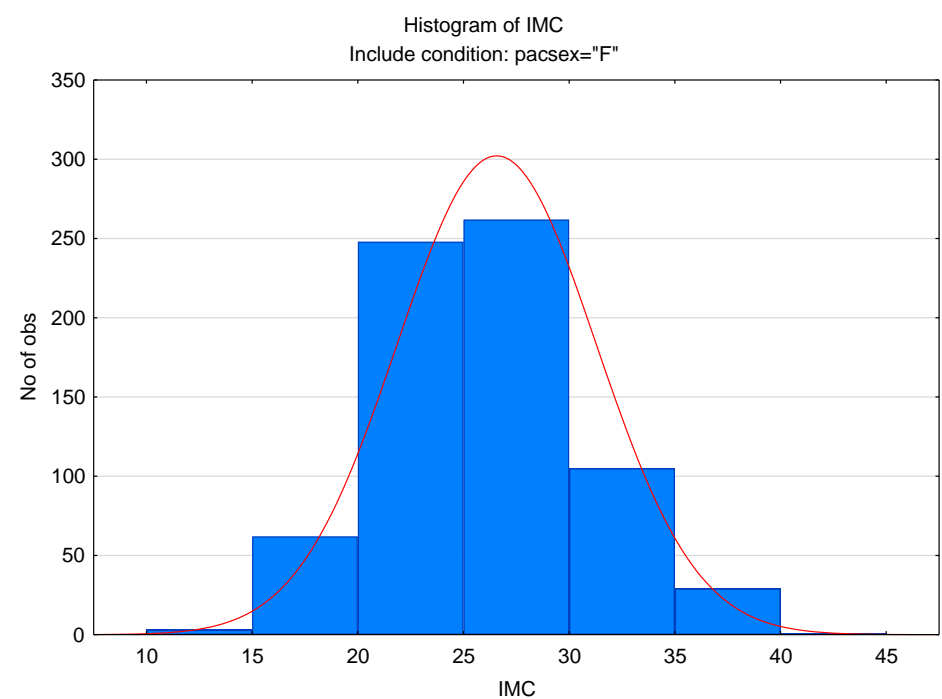
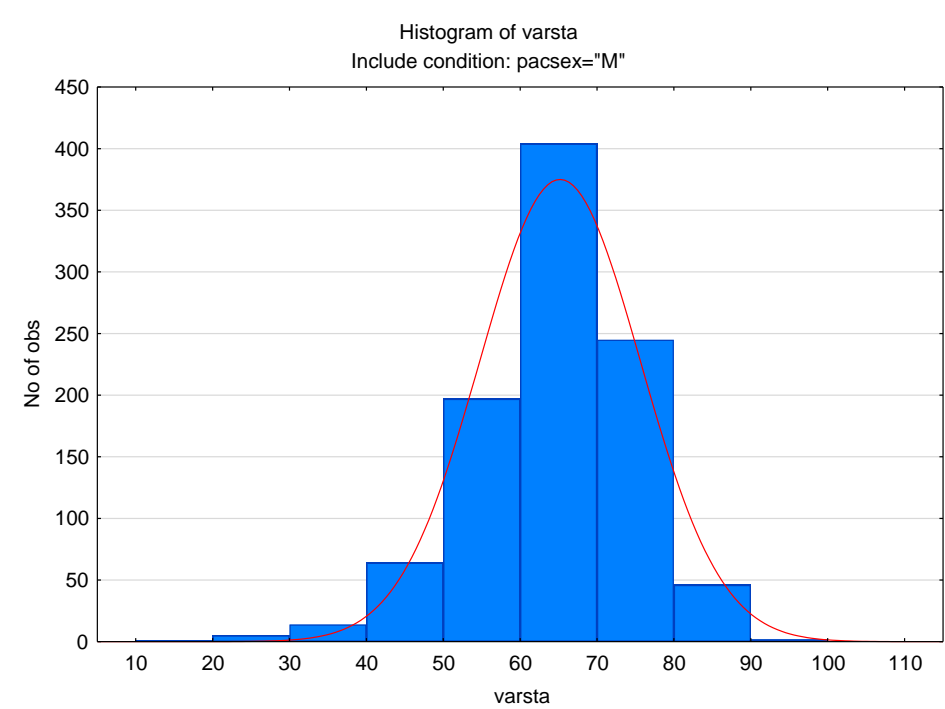
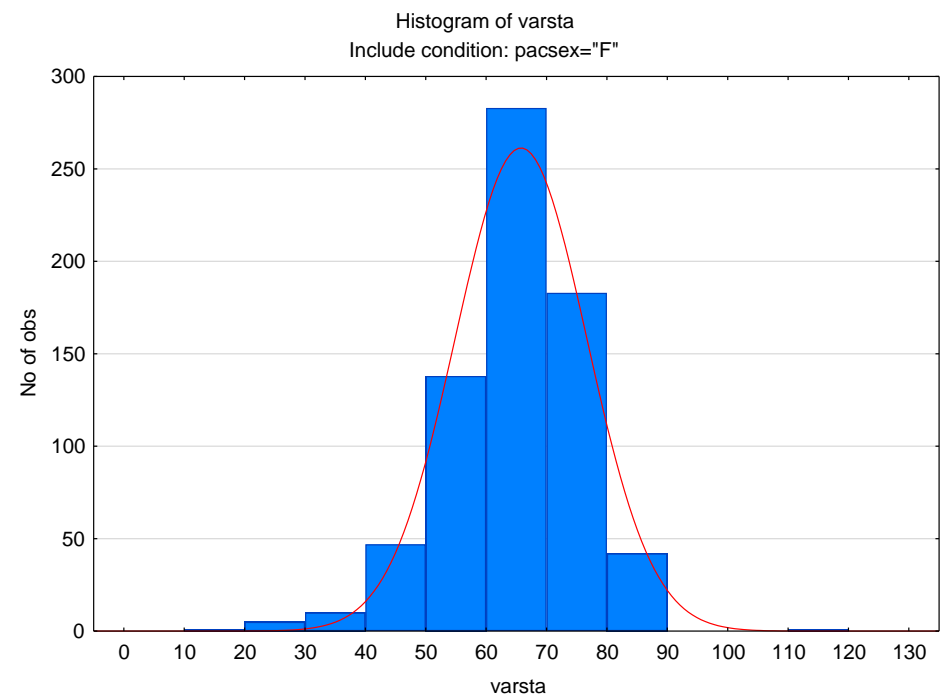
Exemplu ... date reale

Pacienți cu cancer colorectal

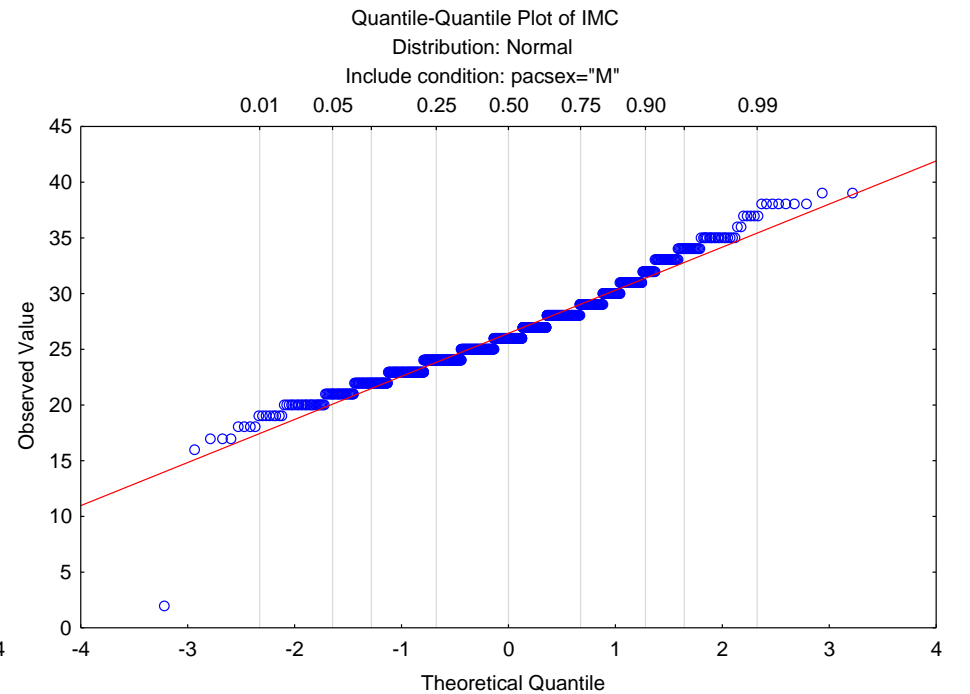
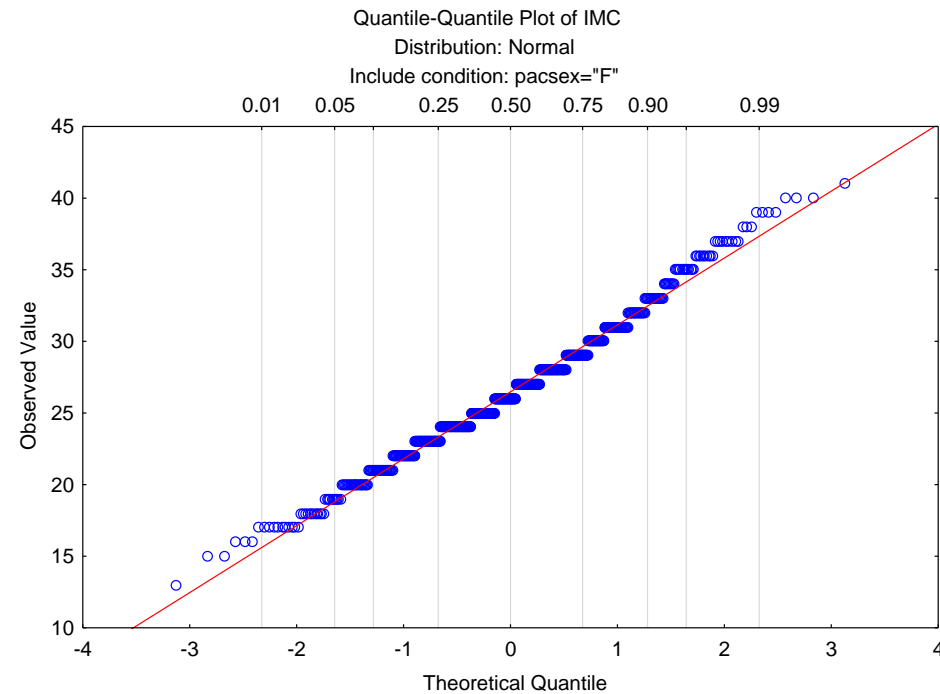
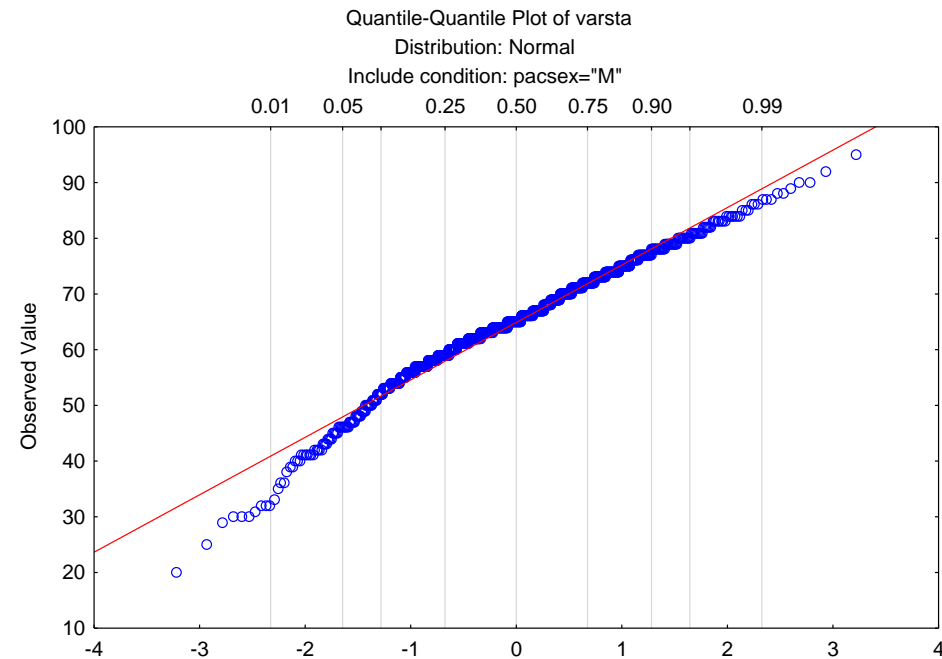
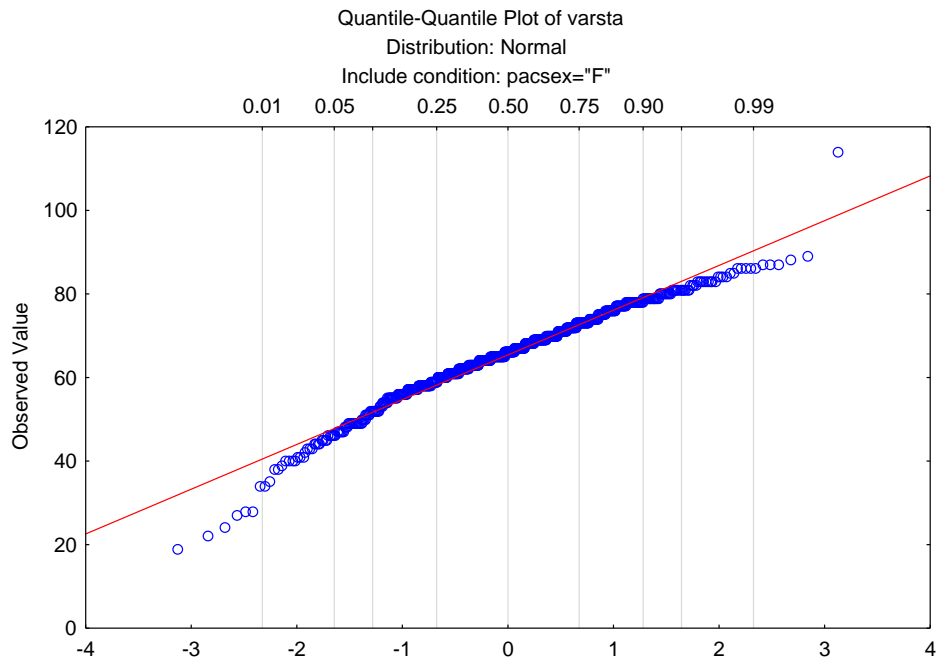
F	CE?	VÂRSTA (ani)	IMC (kg/m ²)
	media	65	26
	mediana	66	26
	modulul	65	24
	asimetria	-0.56	0.3
	boltirea	1.54	0.11
	(Q2-Q1)	7	3
	(Q3-Q2)	7	3
	n	710	710

M	CE?	VÂRSTA (ani)	IMC (kg/m ²)
	media	65	26
	mediana	65	26
	modulul	64	25
	asimetria	-0.57	0.27
	boltirea	1.02	1.61
	(Q2-Q1)	6	2
	(Q3-Q2)	7	3
	n	978	978

Exemplu ... date reale

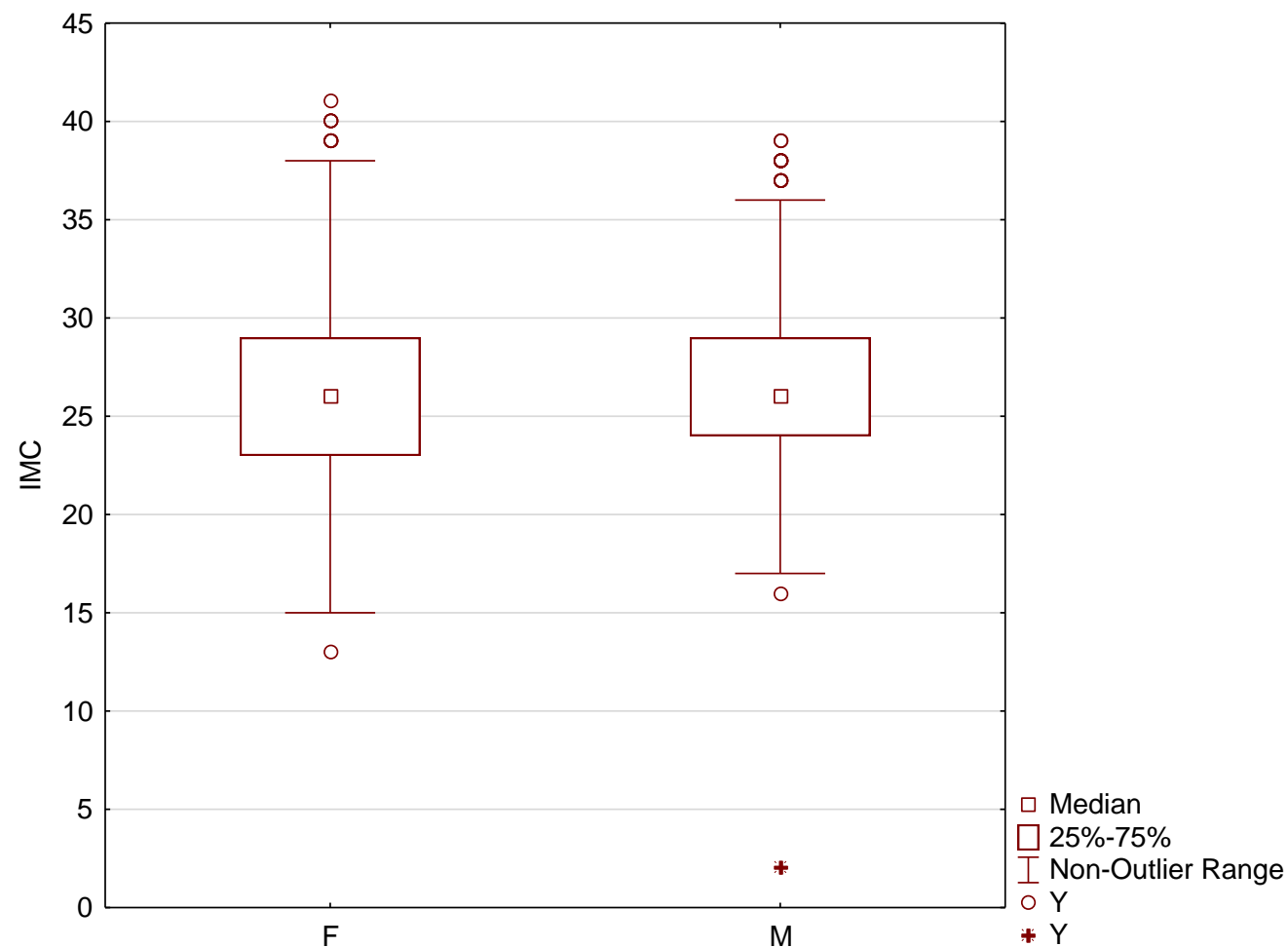
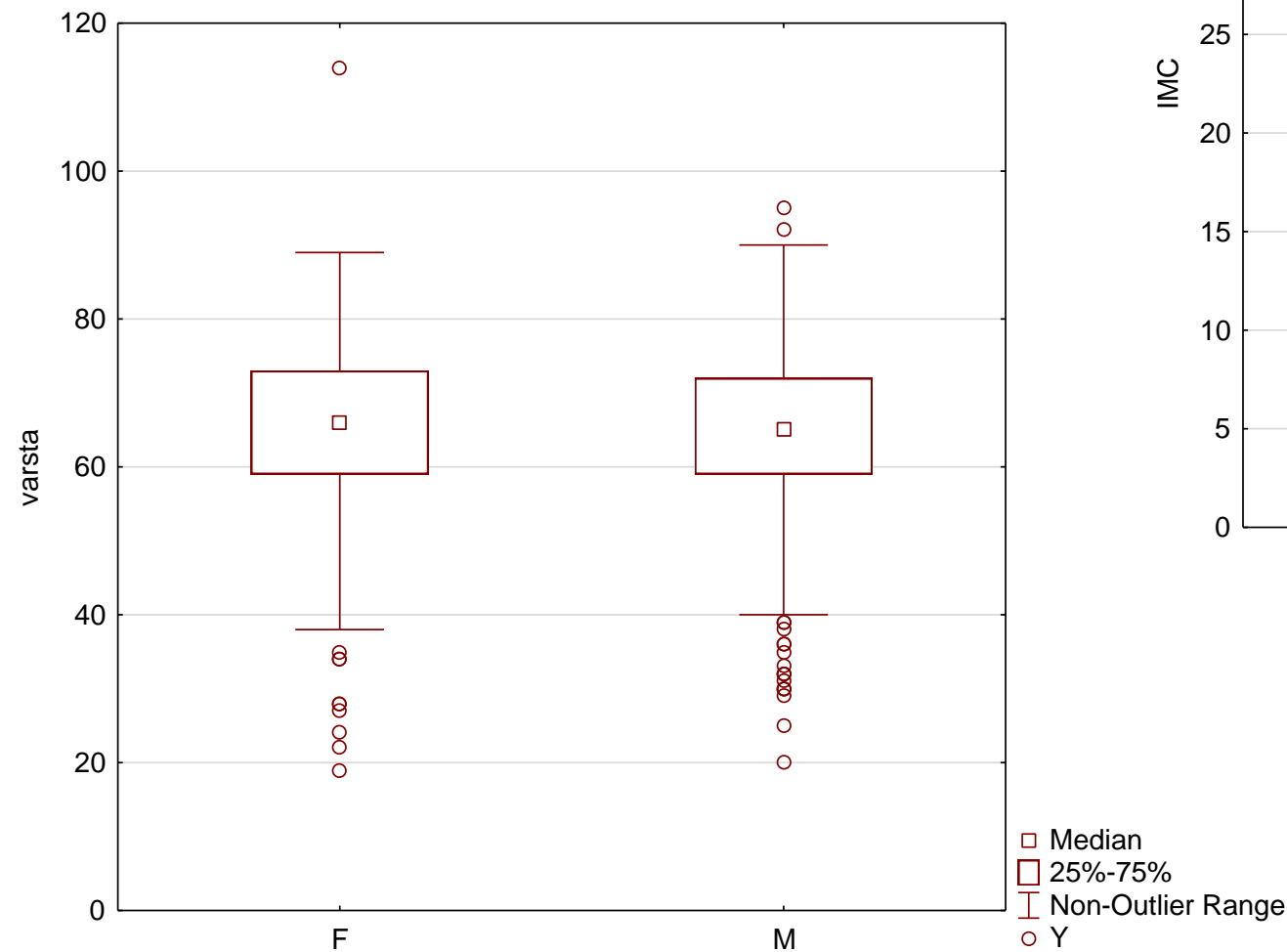

Exemplu ... date reale

Exemplu ... date reale

Testarea ipotezelor: Teste de normalitate

	Mai puțin conservativ	Conservativ (mai puțin probabil să respingă H_0)
Eșantion mic (5-50)	Shapiro-Wilk	Kolmogorov-Smirnov
Eșantion mediu sau mare (> 50)	Shapiro-Wilk	Chi-Square Goodness-of-Fit

Ipoteze (*IMC-ul și Sex*): IMC (variabila de interes), Sex (variabila de grupare)

- H_0 : Distribuția IMC-ului la femei **nu** este semnificativ diferită de distribuția teoretică normal
- H_1 : Distribuția IMC-ului la femei este semnificativ diferită de distribuția teoretică normal

Testarea ipotezelor: Teste de normalitate

Decizia – valoarea p	Interpretare
$P < \alpha$ ($\alpha=0,05$)	Avem suficiente dovezi să respingem $H_0 \rightarrow$ datele au o distribuție semnificativ diferită de distribuția teoretică normală
$P > \alpha$ ($\alpha=0,05$)	Nu avem suficiente dovezi să respingem $H_0 \rightarrow$ datele nu au o distribuție semnificativ diferită de distribuția teoretică normală

Ipoteze (*IMC-ul și Sex*): IMC (variabila de interes), Sex (variabila de grupare)

- H_0 : Distribuția IMC-ului la femei **nu** este semnificativ diferită de distribuția teoretică normală
- H_1 : Distribuția IMC-ului la femei este semnificativ diferită de distribuția teoretică normală

Tests of Normality (DateCurs-Inferente) Include condition: pacsex="F"					
Variable	N	max D	K-S p	Lilliefors p	Testul Shapiro-Wilk W p
varsta	710	0.058674	p < .05	p < .01	0.974097 0.000000
IMC	710	0.071112	p < .01	p < .01	0.989025 0.000037

Tests of Normality (DateCurs-Inferente) Include condition: pacsex="M"					
Variable	N	max D	K-S p	Lilliefors p	W p
varsta	978	0.066780	p < .01	p < .01	0.979459 0.000000
IMC	978	0.096543	p < .01	p < .01	0.968657 0.000000

Statistica testului

Valoarea p

P < 0,05 → Avem suficiente dovezi să respingem H₀ → Datele au o distribuție semnificativ diferită de distribuția teoretică normală!

AVERAGE=65

MEDIAN=66

MODE=65

AVERAGE=26

MEDIAN=26

MODE=24

AVERAGE=65

MEDIAN=65

MODE=64

AVERAGE=26

MEDIAN=26

MODE=25

SKEW=-0.56

KURT=1.54

SKEW=0.3

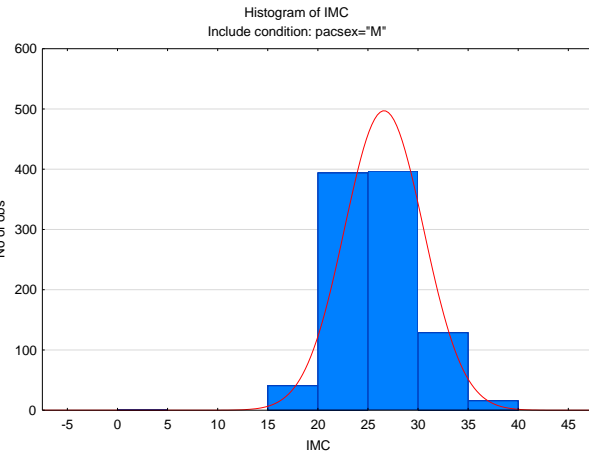
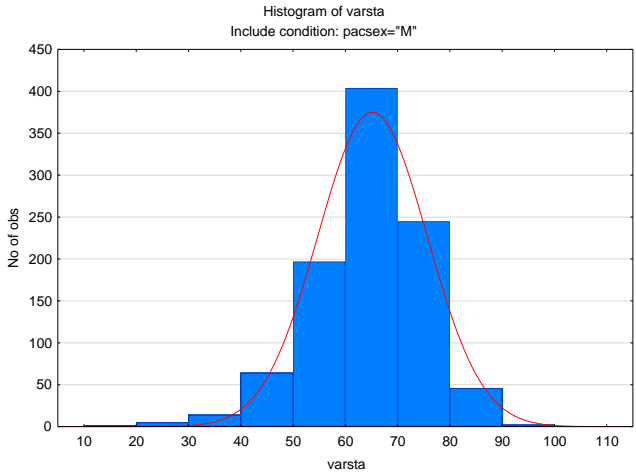
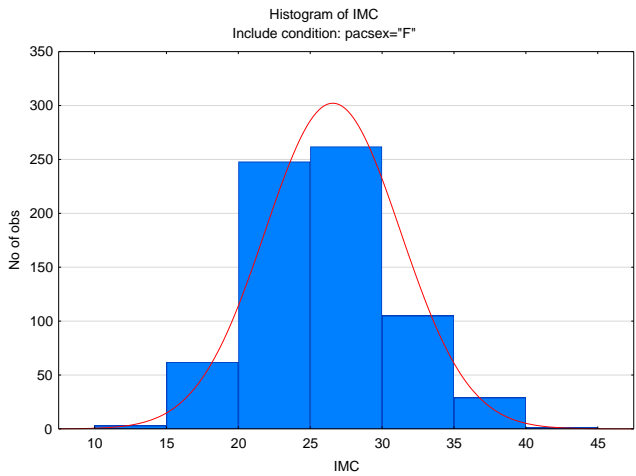
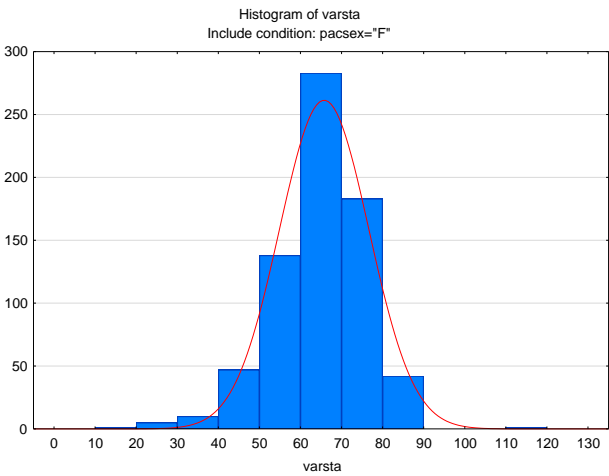
KURT=0.11

SKEW=-0.57

KURT=1.02

SKEW=0.27

KURT=1.61

TESTAREA IPOTEZELOR vs. INTERVALUL DE ÎNCREDERE

PANIC: pași de calculare a intervalului de încredere

Confidence Interval: **PANIC**

Parameter

Assumptions

Name the interval

Interval

Conclusion in context

P - **P**arameter: parametrul

A - **A**ssumptions: asumptii sau condiții de aplicare

N - **N**ame the interval: denumirea intervalului

I - find your **I**nterval: calcularea intervalului

C - **C**onclusion: concluzia

PHANTOMS vs. PANIC

CE?	VALOAREA P	INTERVALUL DE ÎNCREDERE
Decizia	Binar: respingem sau nu respingem H_0 Nivel de semnificație ($\alpha=0,05$) stabilit <i>a priori</i> (în prealabil)	Un interval de valori care include parametrul adevărat al populației cu o probabilitate definită în prealabil Nivel de încredere stabilit a priori (ex. 95%) este în legătură directă cu nivelul de semnificație ($\alpha=5\%$)
Semnificația	Statistică	Statistică Relevanța clinică
Efectul	Nu se aplică	Direcția și puterea efectului

PHANTOMS vs. PANIC

CE?	VALOAREA P	INTERVALUL DE ÎNCREDERE
Depinde de	Magnitudinea asocierii factor-rezultat și precizia estimării (talie eșantionului) Erori și factori de confuzie	Precizia statistică (talie eșantionului și marginile de eroare)
Utilizat	Atunci când este de interes o comparație strictă a unei ipoteze la un nivel de semnificație predefinit	Pentru a descrie magnitudinea efectului sau Când dorim să descriem un singur grup

PHANTOMS vs. PANIC

Diagn Res

Effect of nebivolol and atenolol on Heart rate

S. No	Parameters	Nebivolol	Atenolol	p-value
1	Before treatment	78.05±5.839	76.55±5.33	p>0.05
2	After treatment	63.53±3.86	59.0±3.271	—
3	Mean reduction in heart rate	14.51±4.69	17.55±5.06	p<0.05
4	p-Value	p<0.001	p<0.001	

Întrebarea clinică la care dorim răspuns:

Este Nebivolul eficient în reducerea ritmului cardiac?

PHANTOMS vs. PANIC

CE?	TESTAREA IPOTEZELOR	INTERVALUL DE ÎNCREDERE
P	Media reducerii ritmului cardiac	Media reducerii ritmului cardiac
H	H_0 : Media reducerii ritmului cardiac nu e semnificativ diferită de zero. ($\mu = 0$) H_1 : Media reducerii ritmului cardiac e semnificativ diferită de zero. ($\mu \neq 0$)	-
A	Diferența dintre ritmul cardiac înainte și după inițierea tratamentului cu Nebivolol urmează distribuția normală	Diferența dintre ritmul cardiac înainte și după inițierea tratamentului cu Nebivolol urmează distribuția normală
N	Test Student pentru eșantioane perechi	Media diferenței pentru eșantioane dependente

PHANTOMS vs. PANIC

CE? TESTAREA IPOTEZELOR

T / I $(\bar{X}_1 - \bar{X}_2) \pm t_{n_1+n_2-2;0,05} \sqrt{\frac{(n_1-1)s_1^2 + (n_2-1)s_2^2}{n_1+n_2-2}}$

O $P < 0,05$

M Avem suficiente dovezi să respingem H_0 .

S / C Media reducerii ritmului cardiac (după inițierea tratamentului cu Nebivolol) e semnificativ diferită de zero.

INTERVALUL DE ÎNCREDERE

$$14,51 \pm 1,96 * 4,69 / \sqrt{39}$$

$$[13,04 - 15,98]$$

$$\bar{X}_d \pm Z_{\alpha} \frac{S_d}{\sqrt{n}}$$

	A	B	C	D
1				
2		diferența		
3		medie	14.51	
4		stdev	4.69	
5		n	39	
6		Z _{0.05}	1.96	
7				
8		IC95%		
9		limita inferioară	13.04	=C3-C6*(C4/SQRT(C5))
10		limita superioară	15.98	=C3+C6*(C4/SQRT(C5))

Valoare zero nu este în intervalul de încredere al mediei diferenței deci reducerea medie a ritmului cardiac la pacienții tratați cu Nebivolol este semnificativă statistic.

Ne așteptăm ca riscul cardiac în populația tratată cu Nebivolol să scadă cu 13 până la 15 bătăi/minut

SEMNIIFICAȚIA STATISTICĂ VS. RELEVANȚA CLINICĂ

Semnificația statistică arată probabilitatea ca rezultatul unui studiu să fie datorat întâmplării → diferența observată în eșantion există și în populație.

Relevanța clinică se referă la magnitudinea clinică a efectului și reflectarea acesteia în practica medicală curentă.

Semnificația statistică vs. relevanța clinică

Rezultatele unui studiu pot fi:

Nesemnificative
statistic și fără
relevanță clinică

Semnificative
statistic dar fără
relevanță clinică

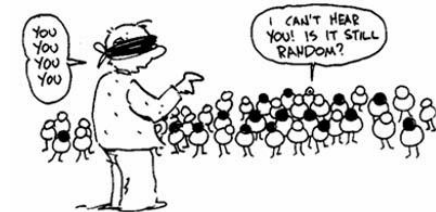
Semnificative
statistic și
relevante clinic

Nesemnificative
statistic dar
relevante clinic

poate să apară când talia eșantionului este mare și o diferență mică este semnificativă statistic. Un tratament semnificativ statistic comparativ cu un tratament alternativ nu înseamnă neapărat că diferențele observate sunt importante din punct de vedere clinic sau că sunt relevante pentru pacient.

apare atunci când puterea studiului este mică și diferențe mici între grupuri nu sunt clasificate ca semnificative statistic.

IMPORTANT

Structură generală de urmat
în testarea ipotezelor
statistice este aceeași
indiferent de testul care se
dorește a fi aplicat.

Testele statistice nu verifică
valoarea de adevăr.

Un test semnificativ nu ne
indică altceva decât că există
o diferență semnificativă
statistic la nivelul
parametrilor populației.

Orice p al unui test statistic
trebuie însoțit de o
interpretare medicală
(relevanța clinică).

Calitatea concluziei medicale
este dată de:

- Pertinența ipotezei testate
- Dimensiunea efectului evidențiat
- Corectitudinea efectuării studiului

Alegerea testului statistic se
face în funcție de ipoteza de
cercetare și tipul variabilei de
tip răspuns (interes).